

İŞÇİ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ KONULARINDA ODAMIZ NELER YAPIYOR?

1. GİRİŞ

Madencilik sektörü özellikle yeraltı kömür madenciliği, içerisinde tümü birbirine bağlı olan ve herhangi bir olumsuz durumun zincirleme olarak birbirini tetikleyebilecek riskleri içeren dünyanın en zor sektörlerinden biridir. Bu sektörde özellikle patlamalar, yangınlar ve göçüklerle birden fazla çalışanın

ölümüyle sonuçlanabilecek iş kazaları riski bulunmaktadır. Bu riskleri ortadan kaldıracak önlemler acı tecrübelerle öğrenilmiştir. Gelecek kuşakların bu acıları yaşamaması için kazaların nedenleri irdelenmeli, önlemler doküman haline getirilmelidir. Etkin denetim mekanizması oluşturularak kazaların önlenmesine çalışılmalıdır.

Özellikle 80'li yılların başından itibaren yapılan özelleştirme, taşeronlaşma, rodövans gibi yanlış uygulamalar; kamu madenciliğini küçültmüş, kamu kurum ve kuruluşlarında uzun yıllar sonucu elde edilmiş olan madencilik bilgi ve deneyim birikimini dağıtmıştır. Yoğun birikim ve deneyime sahip olan kurum ve kuruluşlar yerine üretimin, teknik ve alt yapı olarak yetersiz, deneyim ve uzmanlaşmanın olmadığı kişi ve şirketlere bırakılması, buna ek olarak denetimin de yeterli ve etkin bir biçimde yapılamaması iş kazalarının artmasına neden olmaktadır.

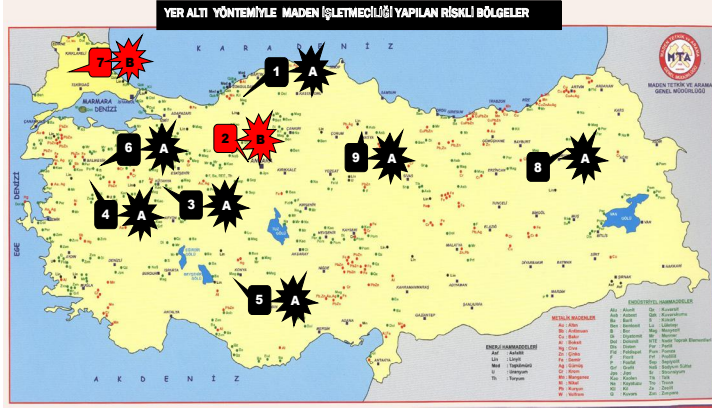
Yaşanan grizu faciası ilk değildir. Özellikle emek yoğun olarak çalışılan ülkemiz yeraltı kömür madenciliği geçmişi bu tür iş kazalarının yaşandığı acı olaylarla doludur. Çalışanlara güvenli çalışma ortamı sağlama yükümlülüğünde olan devlet, bu çerçevede madencilik sektörü için birçok kanun, tüzük ve yönetmelik çıkarmasına, bunların işyerinde uygulanıp uygulanmadığının kontrol etmek için denetim yapılarını oluşturmalarına rağmen, denetimler yetersizdir.

Sektörümüzde iş kazalarının, diğer sektörlerdeki iş kazalarından farklılıkları vardır. Kaza sonrası süreç, madencilikte yaşanan kazaları diğer iş kazalarından farklı kılmaktadır. Bu süreç, kazadan sonra yeraltının kendine özgü koşullarını bilen ve yeraltında değişik unvanlarla asgari iki yıl çalışan, sağlıklı ve bu iş için gerekli teçhizatla donatılmış, bu teçhizatı kullanma bilgi ve beceri yetkinliğine sahip olan kişilerin oluşturduğu ekipler tarafından yapılan arama ve kurtarma faaliyetleridir. Kurtarma faaliyetleri yürütülmesinde izlenecek yolun, var olan kanun, tüzük, yönetmelikler doğrultusunda yapılması zorunluluğu bulunmaktadır. Buna karşın arama ve kurtarma çalışmalarında koordinasyon eksikliği devam etmektedir.

Madencilik sektörü ülkemiz gerçeklerinden bağımsız değildir. Sosyal ve toplumsal olumsuzlukların sektöre yansması kaçınılmazdır. Bu yansımaların bir ayağı da toplumda infial uyandıracak şekilde birden çok ölüme neden olacak patlamalar, yangınlar ve göçükler gibi iş kazalarıdır. Bu acıları en derinden yaşayan hiç kuşkusuz maden mühendisleri ve onların örgütlü olduğu Maden Mühendisleri Odası'dır. Odamız, üyelerinin pratikte kazandığı bilgi ve donanımlarından aldığı güçle kazaların önlenmesi için her platformda görüşlerini

açıklamakta, ilgili devlet kurumlarına iletmektedir.

Odamız kamusal sorumluluğu gereği olarak, geçmişten bugüne dek kazaların olduğu bölgeleri inceleyerek risk haritası çıkarmıştır. Bu bölgelere en yakın kurtarma istasyonlarının olduğu yerler tespit edilmiş, özel sektör ocaklarında meydana gelen maden kazalarında uygulanmakta olan kurtarma organizasyonu incelenmiştir. Bu organizasyon içerisinde pratikte bu faaliyetleri yapan ve aralarında üyelerimizin baş aktör olarak görev yaptığı ekiplerin ülke genelinde yaptıkları çalışmalarla mevcut organizasyona yeni bir yaklaşım getiril-

mesi, bu organizasyonun madencilik gereği olarak iş disiplini ve yetkinliği çerçevesinde diğer yerüstü afetleri için de değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Yaptığı bu çalışmaları başta Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve kamuoyu ile paylaşmıştır.

2. ODAMIZ NELER YAPTI?

Sektörümüzde karşılaşılan iş kazalarının önlenmesi için yıllardır uğraşı veren Odamız, bunun için 5177 Sayılı Kanunla Değişik 3213 Sayılı Maden Kanunu gereği teknik nezaretçi eğitimlerinin düzenlenmesi, İş Sağlığı ve Güvenliği Sempozyumu gibi aktivitelerin yanı sıra, gerektiğinde kamu kurum ve kuruluşları ile de ortak etkinlikler düzenlenmesine

kadar çeşitli faaliyetlerle sorunların çözümü için üzerine düşen görevi yerine getirmeye çalışmıştır. Bütün kurum ve kuruluşlarını duyarlı olmaya ve sorumluluklarını yerine getirmeye davet eden Odamızın görüşlerini bir kez daha paylaşmakta yarar görmekteyiz:

2.1. Madencilikte Risk Bölgeleri Çalışması: Bu çalışmada, öncelikle geçmişten bugüne dek kazaların olduğu bölgeler incelenerek risk haritası çıkartılmıştır. Bu bölgelerdeki kurtarma istasyonlarının olduğu yerler tespit edilmiş, özel sektör ocaklarında meydana gelen maden kazalarında uygulanmakta olan kurtarma organizasyonu incelenmiştir.

2.2. 5177 Sayılı Kanunda Değişiklik Önerimiz:

A- Teknik Nezaret

Madde 31- Maden üretimi, maden mühendisi nezaretinde yapılır. Maden mühendisinin daimî olarak istihdam edileceği işletme büyüklüğü ile istihdam usul ve esasları Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir. **Ruhsat sahibi nezaretçinin sözleşmesini, sırf görevini yerine getirmiş olması nedeni ile sona erdiremez.**

İşletmede istihdam edilen maden mühendisi 4857 sayılı İş Kanununun 82 nci Maddesinde belirtilen iş güvenliği ile görevli mühendis veya teknik elemanların üstlendiği görev ve sorumluluğu da yerine getirir.

“Ruhsat sahibi tarafından teknik nezaretçiye ödenmesi gereken ücret, Bakanlıkça oluşturulacak nezaretçilik hesabına yatırılır. Nezaretçi ücretini bu hesaptan alır. Ruhsat sahibinin, ücreti yatırmaması durumunda, ruhsat teminatı irad kaydedilerek faaliyet durdurulur. Ücretin yatırılması ve teminatın yenilenmesi durumunda faaliyete izin verilir. Nezaretçilik ücreti her sene Bakanlığın görüşü alınarak Maden Mühendisleri Odasınca belirlenerek Resmi Gazete’de ilan edilir.

Nezaretçilik hesabına ücretlerin yatırılma tarihi, hesabın denetimi ve yönetimi ile hususlar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelik ile düzenlenir. "

Maden mühendisi istihdamı veya nezareti gerçekleşmeden üretim yapılması halinde ruhsat teminatı irad kaydedilerek faaliyet durdurulur. Maden mühendisi istihdamı/nezareti sağlanması ve teminatın yenilenmesi ile faaliyete izin verilir.

Gereke:

Maden Kanunu'nda Nezaretçi, işletmelerin teknik ve emniyet yönünden nezaretini yapan sorumlu ve yetkili maden mühendisi olarak tanımlanmıştır. Bu denli önemli bir görevi yerine getiren maden mühendislerinin görevini layıkıyla yerine getirebilmesi için ruhsat sahibinden bağımsız olması gerekmektedir. Bu görevin uygun şekilde yapılması ise madencilik faaliyetlerinin mevzuata uygun yürütümü açısından azımsanamayacak bir öneme sahiptir.

Bu amaçlarla nezaretçinin, görevinin özelliği gereği, işverene karşı bağımsızlığının korunması gerekmektedir. Bu niteliği itibarıyla maddede haksız işten çıkarmaları önleyici, mesleki bağımsızlığı sağlayıcı bir düzenlemeye yer verilmiştir.

4857 sayılı İş Kanununun 82. Maddesi 15.05.2008 tarih ve 5763 Sayılı Kanunun 37. maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır. Kanunun 81. maddesi ile İş Güvenliği Uzmanlığı oluşturulmuştur. İş güvenliği uzmanlığı ile nezaretçilik kavramı arasında ortaya çıkabilecek yetki ve tanım karmaşasının engellenebilmesi amacı ile maddenin 2. fıkrasının madde metninden çıkarılması uygun görülmüştür.

Ayrıca ruhsat sahibi ile nezaretçi arasındaki ilişki basit bir işçi - işveren ilişkisinin ötesinde madenin üretiminden, verilen beyanlara teknik ve emniyet yönünden yürütülen bir görevdir. Yine nezaretçinin bağımsızlığının korunabilmesi için nezaretçilik ücretlerinin

Bakanlıkça oluşturulacak bir havuz hesabında toplanması ve ücretlerinin bu hesaptan ödenmesi amaçlanmıştır. Ücretlerin kanun maddesine uygun ödenmemesi durumundaki yaptırımlar yine kanunla belirlenmiştir. Nezaretçilik ücretini belirleme yetkisi ise bakanlığın görüşü alınmak kaydı ile maden mühendislerinin ülke sınırları içerisinde mesleki faaliyetlerini yürütebilmeleri için Anayasa'nın 135. maddesi ve 6235 sayılı Kanun gereği üyesi olmak zorunda oldukları, kuruluş amacı belli bir mesleğe mensup olanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleri ile ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak üzere meslek disiplinini ve ahlakını korumak olan Maden Mühendisleri Odası'na bırakılmıştır.

Ücretlerin nezaretçilik hesabına yatırılma tarihi, hesabın denetimi ve yönetimi ile hususlar teknik bir konu olması nedeni ile genel çerçevesi kanunla çizilerek Bakanlıkça çıkarılacak yönetmeliğe bırakılmıştır.

B- Beyan Usulü

Madde 10- Madencilik faaliyetlerinin bu Kanun hükümlerine göre devamı süresince teknik ve mali konularda yapılan yazılı beyanlar ile yetkili kişilerce tanzim edilen raporlar doğru kabul edilir.

Teknik elemanlar sadece ihtisas sahibi oldukları konularda beyanda bulunabilirler ve beyanları ile sorumludurlar. Ruhsat sahipleri ise teknik konular dışındaki tüm beyanlardan sorumludurlar.

Beyanlardaki hata ve noksanlıklar, idarenin tespiti ve sorumluların uyarılmasından itibaren iki ay içerisinde düzeltilir. Bu sürede gerekli düzeltmenin yapılmaması halinde teminat irad kaydedilir.

"Mühendisler; Genel Müdürlüğe veya İl Özel İdarelerine verecekleri her tür-

l proje, atama formu, arama faaliyet raporu ve faaliyet bilgi formlarını, bağlı oldukları Odaların vizesinden geçirmek zorundadır.”

Gerçek dıŐı veya yanıltıcı beyanda bulunmak suretiyle bu Kanun hükümlerinin uygulanmasını engelleyen ve haksız surette hak iktisabına sebep olan teknik elemanlar uyarılarak Maden Kanunu gereğince yapacakları beyanlar bir yıl süreyle geçersiz sayılır. Fiilin her tekrarında hak mahrumiyeti uygulamasına devam edilir. Uygulanan uyarı ve hak mahrumiyeti, teknik elemanın bağlı bulunduğu meslek teŐekkülüne bildirilir.

Gerçek dıŐı veya yanıltıcı beyanda bulunmak suretiyle Kanun hükümlerinin uygulanmasını engelleyen ve haksız surette hak iktisap eden ruhsat sahiplerinin teminatları irad kaydedilerek iki katına çıkarılır. Bu fıkranın ikinci kez ihlli halinde bir önceki ceza katlanarak uygulanır. BeŐ yıl içinde Madde hükümlerinin  kez ihll edilmesi halinde teminat irad kaydedilerek ruhsat iptal edilir.

Gerçek dıŐı ve yanıltıcı beyanlar yönetmelikte tarif edilir. Tarif edilen bu fiiller dışındaki hallerde bu Madde hükümleri uygulanmaz.

Bu Maddede belirtilen Şekilde iktisap edilen haklar geri alınır.

Türk Ceza Kanununun ilgili hükümleri mahfuzdur.

Gerekeçe:

Kanuna eklenen madde ile Oda vizesinin hangi durumlarda zorunlu olduğu belirtilmiŐtir. Madde ile ataması geekleŐtirilecek veya proje, form veya rapor düzenlemiŐ olan mühendisin, Oda tarafından mesleki kısıtlamaya uęramamıŐ ve imza yetkisine sahip olduğunun belirlenebilmesi amaçlanmıştır. Bu sayede 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu'nun 33. maddesinde belirtilen "Türkiye'de mühendislik ve mimarlık meslekleri mensupları mesleklerinin icrasını iktiza ettiren iŐler-

le meŐgul olabilmeleri ve mesleki tedrisat yapabilmeleri için ihtisasına uygun bir Odaya kaydolmak ve azalık vasfını muhafaza etmek mecburiyetindedirler." hükmünün uygulanabilirliğinin geçekleŐtirilmesi amaçlanmıştır.

2.3.İŞ Sağlığı ve Güvenliği

Kampanyası

Odamız ile çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı arasında 3 Mayıs 2007 tarihinde imzalanan protokol çerçevesinde, 2007 Yılı "Madenlerde İŞ Güvenliği Yılı" olarak ilan edilmiŐtir. Bu protokol kapsamında 8 merkezde eğitim çalışmaları geçekleŐtirilmiŐtir.

Bu eğitimler sonucu 3500 maden iŐçisiyle 300 Maden Mühendisine iŐgüvenlięi kültürü ve alınması gereken önlemler aktarılmıŐtır.

Ayrıca yapılan protokol kapsamı dıŐında da Antalya ve Diyarbakır'da Maden Mühendislerine yönelik iş sağlığı ve güvenliği eğitimi yapılmıŐtır.

2.4.Maden İŞletmelerinde İŞ sağlığı ve Güvenliği Sempozyumu:

Odamız Adana Őubesi ile Çukurova Üniversitesi Maden Mühendisliği Bölümü'nün ortaklaŐa düzenlediği Maden İŞletmelerinde İŞ Sağlığı ve Güvenliği Sempozyumu'nun ilki 2007 yılında geekleŐtirilmiŐ, bu etkinliğin devamı kapsamındaki ikincisi ise 18-19 Kasım 2009 tarihlerinde yine Adana'da yapılmıŐtır.

2.5.Basın Açıklamaları;

Yaşanan her olay sonrası yapılan incelemeler ve araŐtırmalar da dikkate alınarak basın açıklaması yapılarak kamuoyu bilgilendirilmiŐ ve yetkililer uyarılmıŐtır. Alınması gereken önlemler ve öneriler yetkililere bildirilmiŐtir.

2.6. Raporlar

✓ Madencilik Sektöründe İSG kampanyası (2007-2009) Değerlendirilme Raporu

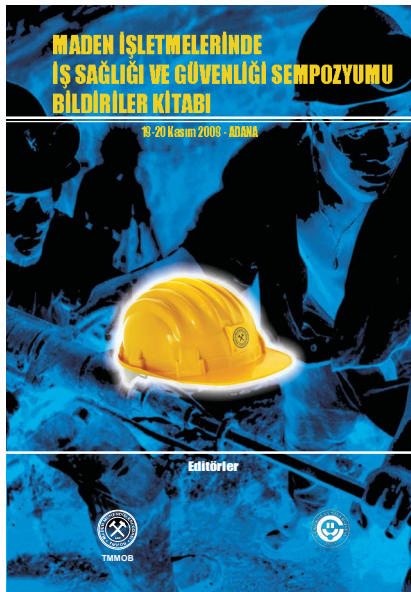

Ermenek, İş Sağlığı ve Güvenliği Kampanyası

- ✓ Madenlerde Arama/Kurtarma Risk Haritası Raporu
- ✓ Madencilik Sektöründe Yaşanan İş Kazaları Raporu
- ✓ Teknik Nezaretçi El Kitabı
- ✓ Risk Değerlendirilmesi/Derecelendirilmesi

2.7 Resmi Yazışmalar;

✓ Sektörümüzde karşılaşılan iş kazalarının önlenmesi için yıllardır uğraşı veren Odamız, bunun için 5177 Sayılı Kanunla Değişik 3213 Sayılı Maden Kanunu gereği teknik nezaretçinin görev, yetki ve sorumluluğunun yeniden tanımlanması için Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına ve Maden Kanununu Bakanlık adına uygulayan Maden İşleri

Genel Müdürlüğü'ne değişik zamanlarda önerilerimiz yazılı olarak iletilmiştir.

✓ Odamızca kamusal sorumluluğunun gereği olarak, geçmişten bugüne dek kazaların olduğu bölgeler incelenmiş risk haritası çıkartılmış alınması gerekli önlemler ve kazaların önlenmesi için yapılması gerekli yasal düzenlemeler konusunda Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına resmi yazılar yazılmıştır. Bu konularda Bakanlık yetkilileri ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

2.8 Panel ve Söyleşiler

✓ İş Sağlığı ve Güvenliği Haftası nedeniyle düzenlenen etkinliklerde Odamızın konuya ilişkin görüş ve önerileri yetkililerin de bulunduğu ortamlarda dile getirilmiştir.

3. NELER YAPILMALIDIR?

Ölümlere, yaralanmalara ve maddi kayıplara neden olan kazaların ve meslek hastalıklarının önlenmesi amacıyla gerekli olan düzenleme, araştırma ve geliştirme programlarının doğru şekilde yapılandırılabilmesi için; ilgili bakanlıkların, madencilik kurum ve kuruluşlarının, üniversitelerin, sendikaların ve madencilik sektörünün, bilgi ve birikimini bünyesinde taşıyan Odamız ile birliktelik yaparak eylem planları oluşturulmalıdır.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın, gerekli denetimleri yapabilmeleri için, kadrolarının maden mühendisleri ile güçlendirmesi gereklidir. Sektörde ulusal düzeyde acil durum planı ve risk haritaları çıkarılmalı ve saha denetimleri bu doğrultuda yapılmalıdır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının denetim kadroları; denetlemenin hedefine ulaşabilmesi için işletmelerde çalışmış deneyimli maden mühendisleriyle güçlendirilmeli, bunların yanına yeni elemanlar katılarak deneyimlerin aktarılması sağlanmalıdır.

Günümüzde mostra madenciliği gide-

rek azalmakta ve gelecekte derin yeraltı madencilğine doğru bir gidiş yaşanmaktadır. Bu anlamda yeraltı üretim kültürünün yaşatılması büyük önem taşımaktadır. Yeraltı üretim kültürünün yaşatılması için, bu konuda deneyimli TTK ve TKİ gibi kamu kuruluşlarımızın ayakta kalması ve geliştirilmesi gerekmektedir. Bu kurumlarımız üretim yaparken aynı zamanda iş güvenliği ve eğitim anlamında okul görevi de görmektedirler. Bu nedenle güçlendirilmeleri için gerekli çalışmalar zaman geçirilmeden yapılmalıdır.

Sağlıklı çalışma ortamı ve çevresi; iş barışının sağlanması ve kalkınmanın ön şartıdır. Çünkü iş kazaları ve meslek hastalıkları sonuçları itibarıyla insan hayatı ve sağlığını tehdit etmesinin yanı sıra işletmelerde ağır faturalara mal olmaktadır. Çalışma yaşamının en önemli konularından olan iş sağlığı ve güvenliğine yönelik olarak, bir çok ülkede olduğu gibi ülkemizde de gerekli önlemler yeterince alınmamaktadır. Oysa bir ülkenin iş sağlığı ve güvenliğine yönelik politikaları o ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmişlik düzeyi ile doğru orantılıdır. Çalışanların ücretlerinin düşüklüğü, taşeronlaştırma ve özelleştirmeler ile oluşturulmaya çalışılan örgütsüz yapılar iş sağlığı ve güvenliğini zaafa uğratmaktadır. Örgütlenmenin önündeki engeller kaldırılarak çalışanlar sendikalı olmaları konusunda teşvik edilmelidir.

Tüm maden işletmelerinde maden

üretimi, çalışan sayısına bakılmaksızın daimi olarak istihdam edilen yeterli sayıda maden mühendisi nezaretinde yapılmalıdır. Her vardiyada daimi olarak maden mühendisi bulundurmeyen işletmelere üretim izni verilmemelidir

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının madencilikten sorumlu birimi olan Maden İşleri Genel Müdürlüğü'ne, yasa ile "madencilik faaliyetlerinin iş güvenliği ve işçi sağlığı ilkelerine uygun yürütülmesini takip etme" görevi de verilmiştir. Bu kuruluş, madencilik sektörünün ihtiyaçlarına yönelik olarak yeniden yapılandırılarak, iş güvenliği ile ilgili denetim birimini oluşturmalı, kadrolarını gerek nicelik gerekse nitelik bakımından geliştirmelidir.

Maden Mühendisleri Odası'nın görevi ve yasal hakkı olan mesleki denetimin engellenerek üye denetimini yeterince yapamaması sorunların çözümünü zorlaştırmaktadır. Bu çerçevede gereken yasal düzenlemeler zaman geçirilmeden yapılmalıdır.

Teknik nezaretçi ve iş güvenliğinden sorumlu olan mühendis ücretini, denetlemek durumunda olduğu işyeri sahibinden almakta olup bu durum mühendisin işletme ile ilgili kararlarında özgür davranmasını engellemektedir. Bu açıdan, teknik nezaretçinin ve iş güvenliğinden sorumlu mühendisin özgürce karar verebilmesi ve görevini layıkıyla yerine getirebilmesi amacıyla, ücretini oluşturulacak bir hesaptan alması için gerekli yasal düzenlemeler acilen yapılmalıdır.

Her işletmede risk değerlendirmesi yapılarak, güvenli çalışma ortamının oluşturulmasına engel olan tehlikelerin ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Tehlikeler ortadan kaldırılamıyorsa faaliyet durdurulmalıdır.

Maden Mühendisleri Odası olarak diyoruz ki; **KAZALAR KADER DEĞİLDİR!**